

onder meer een lijst met functies die citaten kunnen hebben in het rapport en vuistregels met betrekking tot aantallen en opmaak van citaten.

Hoewel met het hoofdstuk over schrijven en publiceren de hele onderzoekscyclus is behandeld, volgt er nog een slothoofdstuk over kwaliteitsbeoordeling en kwaliteitscontrole. Het helpt onderzoekers om de kwaliteit van publicaties van anderen te beoordelen, de kwaliteit van eigen werk te verdedigen en daarop te reflecteren.

Conclusie

Al met al een welkom boek voor studenten en ook voor afgestudeerden die als onderzoeker werken, maar geen gedegen opleiding in kwalitatief onderzoek hebben genoten. Door de didactische opzet lijkt het me ook heel bruikbaar voor zelfstudie. Als zodanig lijkt het me voor beginners aantrekkelijker en meer inspirerend dan bestaande leerboeken, terwijl het toch op een academisch niveau blijft en geen receptenboek is geworden.

Literatuur

Maso, I. (1987). *Kwalitatief onderzoek*. Amsterdam: Boom.

Smaling, A. (1987). *Methodologische objectiviteit en kwalitatief onderzoek*. Lisse: Swets & Zeitlinger.

Wester, F. (1987). *Strategieën voor kwalitatief onderzoek*. Bussum: Coutinho.

Repliek

Hennie Boeije

Ik ben verguld met de positieve woorden van Harrie Jansen over mijn boek. Met name omdat hij prijst wat ik met het boek voor ogen had: een didactisch goed boek te schrijven voor studenten en 'zelfstandige onderzoekers'. Door een beschrijving te geven van een onderzoeksprocedure, de onderzoeksslang, en deze te illustreren met voorbeelden hoop ik beginnende onderzoekers op gang te helpen. Naast de voorbeelden, de veel gestelde vragen en de tips in het boek komt daar binnenkort de website bij met opgaven, leerdoelen, samenvattingen, trefwoorden en interessante links (www.boomonderwijs.nl).

Jansen signaleert dat de titel van het boek niet helemaal de lading dekt: het boek gaat over meer dan analyseren. Mijn ervaring is dat de potentiële gebruikers van het boek de meeste moeite hebben met analyseren. Het uitgangspunt was dus dat het boek daarover moest gaan. Maar analyseren is zo verbonden met wat eraan voorafgaat dat het boek niet kon bestaan zonder de onderzoeksopzet en de dataverzameling te behandelen. En tegelijkertijd komen er tijdens de analyse zo veel vragen op over het schrijven van de eindrapportage en de kwaliteit van de publicatie dat ook die onderwerpen niet konden ontbreken. Jansen is het eens met de keuze om het volledige proces te beschrijven.

Vervolgens merkt hij op dat niet alle kwalitatief onderzoek wordt behandeld en dat het gekozen type niet nader methodologisch wordt geïdentificeerd. Deze aanpak hangt samen met

het doel van het boek: studenten en afgestudeerden op weg helpen in het land van het kwalitatief onderzoek. Daarbij tracht ik voor hen een navigatiesysteem te zijn. In hoofdstuk 1 leg ik uit waardoor kwalitatief onderzoek zich kenmerkt. Dat is voldoende voor lezers om na te gaan of dat wat ze willen gaan doen, kwalitatief onderzoek is en of ze dat bij nader inzien wel willen. Ik laat hen verschillende resultaten zien en illustreer dat de uitkomsten van de structurele variant, bijvoorbeeld een studie met een conversatieanalytische aanpak, anders zijn dan van studies waarin een interpretatieve variant wordt gehanteerd, zoals de gefundeerde theoriebenadering.

Binnen de interpretatieve variant bestaan weer verschillende aanpakken. Op basis van deze inventarisatie kunnen onderzoekers hun eigen positie bepalen en kijken langs welke weg ze hun doel willen bereiken. Vervolgens is mijn inschatting dat men besluit om een generieke vorm van kwalitatief onderzoek te doen, dan wel dat men zich zal verdiepen in een bepaalde hoofdvorm. Probleem is dat het al snel een gedoe wordt met termen. Zo zijn er boeken en artikelen over de etnografie waarin bij de analyse wordt gegrepen naar methoden en technieken uit de gefundeerde theoriebenadering. De term 'kwalitatieve survey' zul je niet veel tegenkomen. Een casestudy kan zowel kwantitatief als kwalitatief worden aangepakt en ook combinaties zijn mogelijk. En alhoewel het geen simpele materie is, neemt de verwarring soms onnodig toe. En dat is niet de reden dat men het boek heeft opgezocht, die is namelijk meestal simpel: waar moet ik aan denken en wat moet ik doen bij een kwalitatief onderzoek, in het bijzonder de kwalitatieve analyse? En in die behoefte heb ik proberen te voorzien.

Vervolgens vindt Jansen nog een schoonheidsfoutje in de vertaling van de termen 'open', 'axiaal' en 'selectief coderen'. Ik heb hierbij zo veel mogelijk aangesloten bij wat er in andere boeken staat om verwarring te voorkomen wanneer lezers deze boeken raadplegen. Ik hoop ook dat ze dit doen en beveel het zelfs aan. Niet voor niets heb ik vele verwijzingen gegeven van recente literatuur voor onderzoekers die niet alle literatuur die verschijnt, kunnen bijhouden. Toch blijkt uit de recensie dat Jansen de door hem naar voren gebrachte minpuntjes niet vreselijk belangrijk vindt: het lijkt hem voor diverse doelgroepen een prettig boek, bruikbaar en inspirerend. En dat was precies wat ik ermee beoogde toen ik in het voorwoord schreef dat ik hoopte dat mensen met het boek aan de slag zouden kunnen gaan en dat de voorbeelden enthousiasmerend zouden zijn.

Antimethode?

Indrukken van John Laws After method: mess in social science research

Paul ten Have

Law, J. *After method: mess in social science research*. London/New York: Routledge, 2004, 200 pagina's, ISBN 0-415-34174-4 hbk £ 70,00, ISBN 0-415-34175-2 pbk £ 23,99.